

1. 3–4 REGI

Regele Solomon (3Reg. 1–11)

1–2	sfârșitul istoriei succesiunii la tron a lui David; încoronarea lui Solomon (împotriva lui Adonia)
3:4u; 9	revelații
3; 5:9u	înțelepciunea lui Solomon
4	lista dregătorilor lui Solomon (cf. 1Reg. 8:16u; 20:23u) munca silnică în cele 12 districte
5–8	construirea Templului și a palatului
10–11	comerțul (9:25u), relațiile internaționale

Istoria regatelor separate Israel și Iuda (926-722 îdHr.) (3Reg. 12–4Reg. 17)

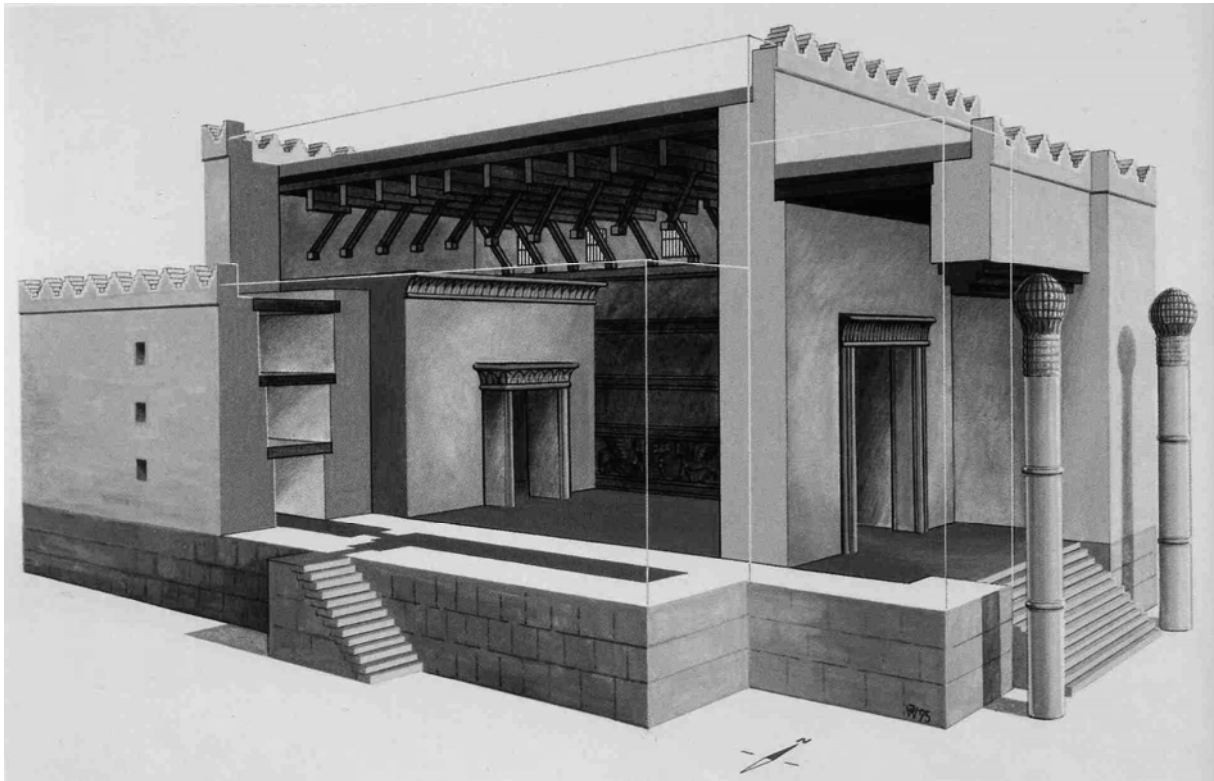
12	separarea regatului. Ieroboam 1. și Roboam doi viței de aur
17–19; 21 4Reg. 1	profetul Ilie din Tișbi (> Tezviteanul)
18	judcata lui Dumnezeu pe Carmel
19	teofania pe Horeb chemarea lui Elisei
21	via lui Nabot
1	regele Ahazia apelează la Ba'al Zebub
20	profet anonim în războiul cu sirienii
22	profetul Miheia fiul lui Imla
4Reg. 2–9; 13	profetul Elisei
2	ridicarea lui Ilie la cer; Elisei primește o treime din duhul lui (2:9; cf. Deut. 21:17)
2; 4; 6–8	minuni
3	război cu regele moabit Meșă
5	vindecarea ofițerului sirian Naaman de lepră
9–10	revoluția lui Iehu
11	Atalia din Iuda
17	cucerirea Samariei de către regele asirian Sargon II (722/721 îdHr.)

Istoria regatului Iuda (722-587 îdHr.) (4Reg. 18–25)

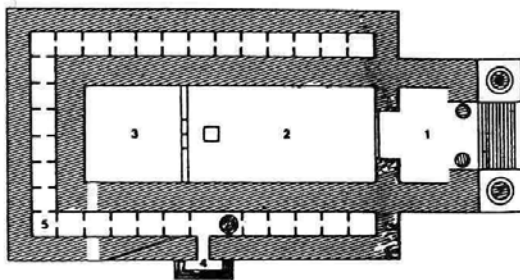
18–20	= Is. 36–39; regele Iezechia și profetul Isaia: asediul Ierusalimului de către regele asirian Sanherib (701 îdHr.)
20–23	reforma regelui Iosia (622 îdHr.)
24	prima cucerire a Ierusalimului și deportarea regelui Ioiachin (597 îdHr.)
25	= Ier. 52; a II-a cucerire a Ierusalimului (587/586 îdHr.) → exilul babilonian (587/6-538 îdHr.) guvernatorul Godolia iertarea regelui Ioiachin (561 îdHr.)

1.1. Templul lui Solomon

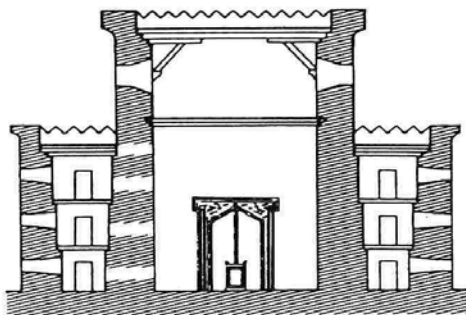
Bibliografie: Wolfgang Zwickel, *Der salomonische Tempel*, Mainz a.R. 1999; R. Pache (ed), *Dicționar biblic*, vol. III, Ed. Stephanus, București 1998, p. 205.

Templul lui Solomon (recontuit). Ridicat de Solomon în anii 4-11 de domnie (probabil), distrus de regele Nabucodonosor II în 587/586 îdHr.

Templul lui Solomon era format din trei părți: vestibulul (1) cu intrarea flancată de doi piloni numiți Iachin și Boaz, Sfânta (2) și Sfânta Sfintelor (3). Sfânta era înconjurată de un brâu de camere pe trei etaje, folosite de preoți (5), accesul fiind pe o poartă în partea sudică (4).

Această rodie din fildeș (43×23 mm), descoperită în 1979, reprezintă **singura relicvă păstrată** din Templul solomonian. Datează din jurul anului 750 îdHr. Poartă o inscripție ebraică „Aparține casei [templului] lui Iahve ca dar sfânt pentru preoți”. În partea inferioară este prevăzută cu un orificiu, încât constituia probabil măciulia unui sceptru, care era folosit de preoți în cadru cultic.

În perioada preexilică li se permitea și laicilor să intre în Templu (cf. *Is.* 6 – chemarea profetului Isaia se face în templu; *Ps.* 26:7-9). În perioada post-exilică doar preoții puteau

intra în Templu, iar în Sfânta Sfintelor doar marele preot o dată pe an, de Ziua Ispășirii (*Yōm Kippūr*).

2. EVENIMENTE ISTORICE

Regatul unificat					
<u>din.beniaminită</u>					
Saul	cca. 1010				
Ișbaal					
<u>din.iudaică</u> (continuare în regatul lui Iuda)					
David	cca. 1004				
Solomon	până în 926				
Regatul Iuda				Regatul Israel	
Roboam	926-910			<u>din. efraimită</u>	
Abia	910-908			Ieroboam I	926-907
Asa	908-868			Nadab	907-906
				<u>din. isaharită</u>	
				Baeşa	906-883
				Ela	883-882
				Zimri	882
				<u>din. omridă</u>	
				Omri	882-871
Iosafat	868-851			Ahab	871-852
Ioram	851-845			Ahazia	852-851
				Ioram	851-845
Ahazia	845			<u>din. lui Iehu</u>	
Atalia	845-840			Iehu	845-818
Ioaş	840-801			Ioahaz	818-802
Amația	801-773			Ioaş	802-787
				Ieroboam II	787-747
Azaria / Uzia	773-735			Zaharia	747
Iotam	757-742 (coregent)			Şalum	747/6
Ahaz	742-726/5			<u>din.lui Menahem</u>	
				Menahem	747/6-737
				Pecahia	737-735
				Pecah	735-732
				Oseca	732-724/3
Iezechia	725-697			<i>Regii scriși îngroșat au fost uzurpatori, ca și inițiatorii dinastiilor.</i>	
Manase	696-642				
Amon	641-640				
Iosia	639-609				
Ioahaz	609				
Ioiachim	608-598				
Ioiachin / Iehonia	598/7				
Sedechia	597-587/6				

2.1. Israel și Iuda

Dezbinarea regatului unit se datorează lui Roboam, și în ultimă instanță chiar lui Solomon, care organizase întreținerea aparatului administrativ. Bătrânii din Sichem îl sfătuiesc pe tânărul Roboam să reducă din taxe și corvezi, însă acesta, prost sfătuit, îi refuză. Urmează secesiunea nordului (cele 10 triburi). Dinastiei davidice nu îi rămân decât dealurile din Iudeea și capitala Ierusalimul.

În timpul lui Roboam, faraonul Șişac/Şeşonq conduce o campanie împotriva Palestinei. După *3Reg.* 14:25-26 faraonul a jefuit Templul. Roboam înlocuiește scuturile de aur cu altele de aramă.

Pentru a contrabalansa importanța Templului din Ierusalim, Ieroboam își ridică două sanctuare în sud (Betel) și nord (Dan). I se impută idolatria, prin cultul vițeilor de aur (anunțat încă din timpul Exodului – *Ieș.* 32); idolatria lui Ieroboam I va constitui un precedent repetat de fiecare rege israelit. De remarcat că tot acum este vestit (cu numele chiar!) un reformator, regele Iosia (*3Reg.* 13:2).

După o dinastie din tribul Isahar, remarcată doar prin conflict fratricid cu Iuda, urmează dinastia omridă. Omri, un general care preia puterea profitând de asasinarea regelui, inaugurează o perioadă de înflorire în Regatul din nord. El mută capitala în Samaria (880), pe care, după modelul lui David, o ia în posesie, nu prin cucerire însă, ci prin cumpărare. Astfel capitala devine fieful regelui. Omri i-a impresionat pe asirieni, care numesc Israelul „țara lui Omri”, chiar și când dinastia omridă se stinsese.

Fiul lui Omri, Ahab (871-852), întreține legături cu fenicienii, căsătorindu-se chiar cu Izabela, o prințesă feniciană, fiica regelui Tirului Eșbaal. Ahab ridică un templu în Sichem dedicat lui Baal (cu supranumele Ba'al Berit = „Baal al Legământului”).

Tot acum apare și curentul monolatrii reprezentat de Ilie și de ucenicul acestuia, Elisei. Interesant că profetul Ilie își desfășoară activitatea și în Fenicia: învie un tânăr în Sarepta, după ce înmulțește făina și uleiul. Ilie este unul dintre cei mai mari profeți, deși de la el nu a rămas vreo carte. Răpirea sa la cer a născut ideea eshatologică a întoarcerii sale (*Mal.* 3:23); Ilie devine un tip al lui Ioan Botezătorul (*Mat.* 11:14). La Schimbarea la față a Mântuitorului, el îi reprezintă pe prooroci, iar Moise Legea (*Mat.* 17 || *Marc.* 9 || *Luc.* 9).

În această perioadă relațiile dintre Israel și Iuda sunt prietenești. Fiul regelui iudeu Iosafat se căsătorește cu Atalia, fiica lui Ahab.

regele asirian Salmanasar III. Figura alăturată îl prezintă pe Iehu prosternându-se înaintea lui Salmanasar III. Ea rămâne **singura reprezentare păstrată a unui rege israelit.**

Cel mai mare rege israelit este Ieroboam II (787-747), cu domnia cea mai lungă; în timpul lui Israel ajunge la maximum de expansiune teritorială, generând o largă adeziune populară. Pe fondul acestui entuziasm își fac auzite vocile profeții Osea (originar chiar din regatul nordic) și Amos (iudeu care a activat doar în nord).

Sigiliu descoperit la Meghiddo cu lungimea de 3,8 cm. Inscripția spune „Aparținând lui Šema, slujitorul lui Ieroboam”. Ar putea fi vorba de regele Ieroboam II.

Dinastiei omride îi pune capăt un ofițer zeos, sprijinit de mișcarea monolatrii iahvistă. Este vorba despre Iehu (845-818), care-i ucide în luptă pe regele Israelului și pe cel al Iudei, executând-o apoi pe Izabela. Tot el distruge templul lui Baal.

Un fapt pe care VT îl trece sub tăcere este supunerea lui Iehu față de

Influența asiriană sporește, regele Menahem (747-737), un uzurpator care va inaugura a cincea și ultima dinastie israelită, este menționat atât în VT cât și în analele asiriene ca aducând în 738 un tribut foarte greu (1.000 de talanți de argint [= 43,5 t], pentru care a impus o taxă oamenilor bogați din regat de 50 de sicli – cf. *4Reg.* 15:19-20).

Între 733-732 regele uzurpator Pechah al Israelului aliat cu regele sirian Rețin al Damascului fac presiuni asupra regelui Ahaz al Iudei pentru atragerea acestuia într-o coaliție anti-asiriană. Este ceea ce se numește războiul siro-efraimit. Ahaz apelează însă la asirieni. Regele Tiglat-Pileser (745-727) cucerește Damascul în 732 și transformă nordul Israelului în 3 provincii asiriene: Dor, Megiddo și Galaad. Această restrângere teritorială a Israelului constituie primul pas către cucerirea totală.

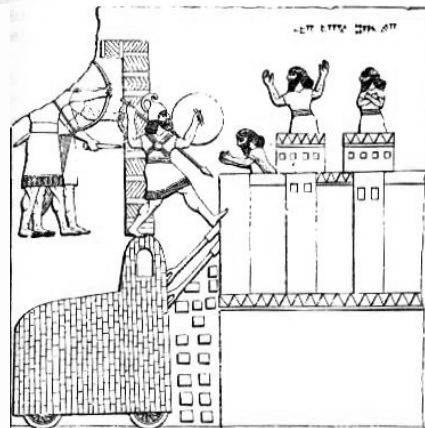
2.2. Cucerirea Samariei

Data cuceririi Samariei nu este cunoscută cu precizie din cauza surselor asiriene. Pe de o parte Salmanasar V se prezintă ca fiind cuceritorul Samariei (722), pe de altă parte succesorul lui, Sargon II, care introduce altă dinastie, pretinde că a cucerit capitala israelită (721). Asediul început sigur de Salmanasar a durat 3 ani și cel mai probabil Sargon II a cucerit cetatea.

Sargon II (721-705) se laudă că a luat prizonieri 27.290 de locuitori din Samaria. După *4Reg.* 17:6 au fost deportați în Halah, pe râul Habor, în Gozan și în alte cetăți din Media. În loc au fost aduși, după informațiile asiriene, arabi din triburile Tamud, Ibadid, Marsimanu și Haiapa. După *4Reg.* 17:23-24 au fost aduși din Babilon, Cuta, Ava, Hamat și Sefarvaim.

Regele asirian Sargon II (721-705), cel care a cucerit capitala Samaria.

Armata asiriană folosea tehnici militare foarte înaintate pentru vremea aceea, precum berbecul de luptă (un car blindat prevăzut cu butuci cu capete de metal pentru spargerea zidurilor) sau turnul mobil (folosit pentru pătrunderea infanteriei la nivelul zidurilor inamice). De asemenea asirienii sunt primii care folosesc războiul psihologic, prin execuții spectaculoase ale oponentilor (trageri în țeapă – v. figura din dreapta, jupuiri de vii, mutilări). Figura din centru reprezintă cucerirea cetății israelite Ghezer.

Deportați reprezentați într-un relief din Ninive, capitala Asiriei. Asirienii sunt cei care au inițiat politica de deportări, pentru a asigura prin amestecul populației un control mai bun în cazul eventualelor revolte.

Practica asiriană a deportării va genera o situație nouă în Palestina. Sunt aduși străini care vor încerca să se adapteze obiceiurilor locului (*4Reg.* 17:24-41), ajungându-se la sincretism religios (v. 33.41), din care se vor naște samaritenii.

2.3. Asediul Ierusalimului 701

Pericolul asirian a ajuns și în Iuda. Regele iudeu Iezechia (725-697) a participat la o coaliție anti-asiriană din care făceau parte fenicienii (Sidon) și filistenii, sprijiniți de egipteni. După sursele asiriene, Iezechia chiar îl arestează pe regele pro-asirian din Ecron, filistenii punând în loc pe un adept al revoltei.

În 701 regele asirian Sanherib însă intervine în forță. Iată versiunea asiriană:

„Cât despre Hizkia iudeul, care nu s-a supus jugului meu – am asediat 46 dintre orașele sale fortificate și sate din jur fără număr, prin escaladări și prin atacul mașinilor de asediu, prin atacul și lupta pedestrașilor, prin spărturi (în zid), galerii subterane și șanțuri, și le-am cucerit. Am luat de la ei și am numărat ca pradă 200.150 de oameni [eroare a scribului – de fapt 2.150], bătrâni și tineri, bărbați și femei, cai, catâri, asini, cămile, vite mari și mici fără număr. Iar pe el (Hizkia) l-am închis în Ierusalim (*Ur-sa-li-im-mu*), orașul său regal, ca pe o pasăre într-o colivie. Am ridicat șanțuri împotriva lui, și oricui ieșea din orașul său îi răsplăteam fărădelegea [adică se încuraja dezertarea]. Orașele lui, pe care le-am jefuit, i le-am confiscat țării sale și i le-am dat lui Mitinti, regele din Așdod, lui Padi, regele din Ekron, lui Țilibel, regele din Gaza, micșorându-i astfel țara. I-am mărit tributul de dinainte și am pus asupra sa o plată anuală sub formă de daruri pentru maiestatea mea. Pe Hizkia l-a apucat însă groaza de strălucirea stăpânirii mele, iar arabii și mercenarii săi, pe care îi adusesese la Ierusalim, l-au părăsit. El mi-a adus înaintea mea, la Ninive, reședința mea, 30 de talanți de aur, 800 de talanți de argint”.

În VT se vorbește de asediul Ierusalimului de către un ofițer asirian, în timp ce Sanherib se afla în Lachiș. Însă la intervenția divină anunțată de profetul Isaia (fie prin primirea unei vești din țară – *4Reg.* 19:7 fie prin uciderea a numeroși soldați de către îngerul lui Iahve [= probabil o molimă] – v. 35), asirienii se retrag.

Acest fapt va avea consecințe majore în elaborarea unei teologii ierusalimitene, care lega prezența lui Iahve prin templu de inexpugnabilitatea cetății (cf. psalmii Sionului: *Ps.* 45; 47; 83; 86). Interpretată însă într-un sens naționalist și triumfalist, această teologie va fi criticată de profetul Ieremia (cf. *Ier.* 7), care anunță chiar distrugerea Ierusalimului.

Iezechia a inițiat probabil și o reformă (*4Reg.* 18:3-6), în sensul dărâmării sanctualelor non-iahviste. Printre altele a îndepărtat șarpele de aramă al lui Moise, pe care iudeii îl divinizau (v. 4). Istoria cronistă îi atribuie chiar un prim Paște centralizat și organizarea cultului (*1Paral.* 30–31). Probabil cartea *Deut.* își are originile în vremea sa (cf. pasajul următor).

2.4. Reforma lui Iosia 622

Fiul lui Iezechia, Manase (696-642) este catalogat în istoria deuteronomistă ca cel mai decadent religios dintre toți regii iudei. Din cauza lui, Iahve hotărăște distrugerea regatului și cucerirea Ierusalimului (*4Reg.* 21:11-14; 23:26-27).

Nepotul său, Iosia, aplică o reformă religioasă în anul 622 îdHr. prin care urmărește centralizarea cultului. În prezent se consideră că acea carte descoperită în timpul reparațiilor templului în vremea sa, care a constituit imboldul pentru reformă, nu este alta decât o formă (primară?) a *Deut.*

Iată care sunt argumentele (prezentate de prof. ortodox Paul Tarazi).

1. Expresia „scris în această carte” (*4Reg.* 22:13; 23:3.21.24) nu apare decât în *Deut.* (28:58.61; 29:20.21.27; 30:10).

2. Recomandarea ca legea să fie citită cu voce tare înaintea adunării (*4Reg.* 23:2) se găsește doar în *Deut.* 31:10-13
3. Expresiile „a merge după Iahve”, „a ține poruncile și mărturiile și legile”, „cu toată inima și cu tot sufletul” sau „a face/a păzi toate cuvintele legământului/legii” (cf. *4Reg.* 23:3) sunt tipice pentru *Deut.*
4. Amenințarea cu blesteme în cazul nerespectării legii (*4Reg.* 22:13.16-17.20) este proprie *Deut.*
5. Reacția lui Iosia de a se considera responsabil de ignorarea legii, rupându-și în semn de pocăință hainele (*4Reg.* 22:11) nu poate fi înțeleasă decât în spiritul *Deut.*, care prevedea ca regele să aibă o copie a legii, pe care să o citească toată viața și să o respecte (*Deut.* 17:18-19).
6. Reforma iosianică ce prevedea centralizarea cultului iahvist și interzicerea oricărui alt sanctuar în afara Ierusalimului (*4Reg.* 23:4-14.19-20) se găsește doar în *Deut.* (12:5.11.14.21; 14:23; 16:11.15.21-22).
7. Dacă *Deut.* ar fi mult mai vechi decât Iosia, nu s-ar înțelege de ce a rămas ignorat atât de mult timp, deși se găsea în Templu.

Cel mai probabil, scrierea *Deut.* a început în timpul regelui Iezechia, care a încercat și el introducerea unei reforme în spirit iosianic. Însă în acea perioadă influențele străine în cult se intensificau: tatăl lui Iezechia, Ahaz, a ridicat un altar după model asirian (cf. *4Reg.* 16:10-12), iar fiul lui Iezechia, Manase a pus o statuie a Așerei în templul ierusalimitean (cf. *4Reg.* 21:3-7). Iosia însă profită de slăbirea influenței asiriene.

Reforma sa religioasă avea și o miză politică. Prin declararea Ierusalimului ca singurul loc cultic legal se urmărea atragerea populației israelite din nord, care-și pierduse independența în 722/1 și care avea propriile sanctuare (ex. Betel). Prin aceasta Iosia spera să refacă regatul solomonian, care cuprindea și nordul.

Însă deși i se profetește un sfârșit pașnic (*4Reg.* 22:20), Iosia moare în lupta de la Meghiddo în 609, când încerca să-l oprească pe faraonul Neco II să ajute imperiul muribund asirian. Neco II îl va exila în Egipt pe noul rege, fiul lui Iosia, Ioahaz și va impune pe tron pe un alt fiu, Ioiachim.

2.5. Cucerirea babiloniană 587

Între timp Asiria cade sub loviturile caldeilor, un trib arameic din sudul Mesopotamiei, cei care vor constitui pe scheletul asirian un nou imperiu babilonian. Profetul Naum salută căderea Ninive (în anul 612) în termeni foarte direcți.

Regele iudeu Ioiachim se revoltă împotriva babilonienilor. Regele Nabucodonosor/Nebucadnețar II (605-562) ripostează și îl ia în captivitate pe succesorul acestuia, Ioiachin/Iehonia în 598/7. Aceasta constituie prima captivitate babiloniană; pe lângă rege, sunt deportați nobili, preoți (printre care profeții Daniel și Iezechiel). Babilonienii îl pun rege pe alt fiu al lui Iosia, Sedechia.

Acesta se revoltă în al 11-lea an de domnie, drept pentru care regele babilonian Nebucadnețar II cucerește Ierusalimul (587/586), distrugând Templul lui Solomon. Lui Sedechia îi sunt uciși copiii înaintea ochilor, apoi este orbit și luat prizonier.

2.6. Exilul

Istoria deuteronomistă se încheie cu grațierea regelui Ioiachin în exil (561) de către regele babilonian, Evil-Merodac. Trei tăblițe de lut descoperite în Babilon, care datează din această perioadă și care păstrează liste cu persoane cărora li se distribuiau din partea

administrației regale rații de ulei, îl menționează pe regele Ioiachin și pe cei 5 fii ai săi. Interesant că Ioiachin apare ca „regele Iudeei”. Se confirmă astfel grațierea sa, dar și faptul că a rămas toată viața în exil, trăind din pensia oferită de regele babilonian.

În mod surprinzător profetul Iezechiel își datează profețiile după anii lui Ioiachin, deși acesta se afla în exil, ca și cum reprezenta adevăratul rege. Se spera probabil repunerea sa pe tron.